

Raport final: Misiunea de observare alegeri locale generale 5 (19) noiembrie 2023

Alegerile locale generale 2023: Constatările și Recomandările Misiunii Promo-LEX

Alegerile locale generale din 5 (19) noiembrie 2023 au demonstrat că legislația electorală, aplicată în premieră, mai trebuie îmbunătățită, dar și că modificarea cadrului legal, în perioada electorală, afectează corectitudinea, transparența, previzibilitatea și integritatea procesului electoral. Lecțiile de învățat ale scrutinului local au fost abordate în cadrul unei mese rotunde, organizată de Promo-LEX, la care au participat reprezentanți ai organelor electorale, ai altor instituții relevante, formațiunilor politice, instanțelor judecătorești și ai organizațiilor societății civile.

Prezentând principalele constatări și recomandări ale Misiunii de Observare (MO), analiștii Promo-LEX au subliniat că alegerile au avut loc într-un context politic, intern și extern, dificil, modelat de mai multe fenomene (agresiunea militară împotriva Ucrainei și războiul hibrid al Federației Ruse în Republica Moldova; declararea, în premieră, în Republica Moldova, a neconstituționalității unui partid politic, „migrația” politică a primarilor etc.) care au influențat desfășurarea scrutinului.

MO Promo-LEX a apreciat, în general, pozitiv activitatea

organelor electorale în administrarea și desfășurarea scrutinului. CEC a făcut față atribuțiilor deținute, chiar dacă acestea au fost mai mari în contextul noii legislații electorale. Instituția s-a confruntat însă și cu unele provocări, între care: insuficiența resurselor umane; ajustarea cu întârziere a cadrului normativ la prevederile Codului electoral, realizarea procedurii de certificare a noilor funcționari electorali; prelucrarea și publicarea în termen a rapoartelor privind finanțarea campaniei electorale, dar și a contestațiilor, sesizărilor depuse de actorii electorali. Volumul mare de lucru atribuit organelor electorale inferioare, și în special CECE I, care pe alocuri, pare să fi depășit capacitățile deținute, au creat dificultăți în gestionarea procesului electoral.

Modificarea regulilor de joc în timpul jocului

Desfășurarea scrutinului în perioada stării de urgență și prin modificarea Codului Electoral, efectuată în perioada electorală, inclusiv urmare a declarării neconstituționalității unui partid politic pe motiv de finanțare netransparentă și ilegală, a generat o serie de incertitudini care necesită a fi abordate în contextul viitoarelor scrutine.

Deși partidul declarat neconstituțional a fost radiat, fruntașii acestuia au continuat să se implice în campania electorală prin intermediul altor partide reanimate în ajun de alegeri sau candidați independenți. Aprobarea modificărilor la cadrul legal existent, inclusiv prin implicarea, contrar principiului securității juridice, a Comisiei pentru Situații Excepționale în restricționarea dreptului de a fi ales și în anularea înregistrării unor candidați, a avut un impact negativ asupra corectitudinii procesului electoral și asupra drepturilor de a alege și a fi ales. Aceste circumstanțe au creat incertitudini pentru alegători, organe electorale și concurenți electorali, iar transparența și previzibilitatea procesului electoral a fost afectată.

Amintim că potrivit Codului de bune practici în materie electorală, stabilitatea legislației electorale este una dintre condițiile fundamentale ale unui stat democratic bazat pe preeminența dreptului, fiind totodată un element important al credibilității procesului electoral. Promo-LEX recomandă Parlamentului să se abțină de la aprobarea modificărilor legislației electorale în perioada electorală sau dacă există circumstanțe obiective ce determină amendarea, aplicarea legii să fie stabilită pentru scrutinele ulterioare. Totodată, subliniem că pentru asigurarea unui proces electoral corect, în care se asigură egalitatea de șanse a concurenților electorali, drepturile de a alege și a fi ales, intervenția Comisiei Situații Excepționale este inadmisibilă.

Promo-LEX a constatat și alte probleme legale care nu sunt reglementate suficient în noua legislație electorală și necesită a fi soluționate. Acestea se referă, între altele, la: incertitudini privind aplicarea restricției asupra dreptului de a fi ales pentru persoanele private de dreptul de a ocupa funcții de răspundere; susținerea concurenților electorali de către alți subiecți decât cei care i-au desemnat; condițiile anulării înregistrării unor concurenți electorali și transferul de imagine de la un partid politic declarat neconstituțional către un partid politic înscris în cursa electorală; efectuarea controlului constituționalității prevederilor în materie electorală; tergiversarea soluționării litigiilor electorale prin ridicarea excepției de neconstituționalitate.

Finanțarea ilegală și utilizarea abuzivă a resurselor administrative

Printre încălcările cele mai grave în campanie, în opinia Promo-LEX, rămân a fi utilizarea abuzivă a resurselor administrative și finanțarea ilegală. Deși legislația electorală și cea conexă a fost înăspriată în domeniu, nu se atestă o diminuare accentuată a numărului de cazuri, comparativ cu ultimele alegeri locale generale, din 2019.

MO Promo-LEX a constatat 185 de cazuri de utilizare abuzivă a resurselor administrative, în special fiind vorba despre: implicarea în activitățile de campanie a persoanelor care dețin funcții publice (61), organizarea întrunirilor electorale în cadrul instituțiilor publice, cu angajații instituțiilor respective, în timpul orelor de lucru ale acestora (56) și atribuirea de către candidații electorali a meritelor pentru lucrările/serviciile de uz public efectuate din bani publici (41).

Observatorii Promo-LEX au identificat și cel puțin 8 cazuri ce pot fi calificate drept oferire de cadouri cu tentă electorală. În același timp, potrivit organelor de securitate și a celor de drept, a fost vorba și de un caz de corupere electorală sistemică atât a candidaților, cât și a alegătorilor, care provocat anularea înregistrării candidaților desemnați de PȘ în toate circumscripțiile electorale.

Raportarea finanțării campaniei mai transparentă

Noua legislație electorală a fortificat rolul CEC în supravegherea și controlul finanțării campaniilor electorale. În același timp, deși noul Cod electoral pare să faciliteze procesul de deschidere a contului „Fond electoral”, similar scrutinelor electorale anterioare, mai multe partide politice au informat despre refuzul băncilor comerciale de a deschide acest cont.

Aprobarea întârziată a cadrului normativ relevant pare să fi creat dificultăți concurenților la completarea și prezentarea rapoartelor. Cu toate acestea, MO Promo-LEX a constatat un grad relativ înalt de prezentare a rapoartelor financiare din partea concurenților la CEC. În același timp, depunerea de către candidații independenți (CI) a rapoartelor la CECE rămâne a fi lacunară, însă mai transparentă, decât la alegerile locale precedente.

Din 36 formațiuni politice care au desemnat candidați, cel puțin câte un raport privind finanțarea campaniei electorale au fost depuse de 32 formațiuni politice, iar 27 au prezentat rapoartele financiare săptămânale/informații corespunzătoare, inclusiv raportul final. Dacă în primele etape CEC nu reușea să publice în termene legale rapoartele, pe parcurs procesul s-a îmbunătățit. Potrivii rapoartelor depuse, sursele principale de finanțare sunt veniturile acumulate de la persoane fizice (donații) – 51% și mijloacele proprii din conturile partidelor politice (34%).

În rezultatul monitorizării civice, MO Promo-LEX a estimat cheltuieli neraportate în valoare de cel puțin 4.743.455 de lei. Cele mai multe cheltuieli neraportate au fost estimate pentru PȘ (38%), urmat de PSRM (16%) și PR (12%). Cheltuielile neraportate au constituit 13% din totalul celor raportate. Ponderea lor a scăzut comparativ cu precedentele trei scrutine naționale (ponderea cheltuielilor neraportate din totalul celor raportate la parlamentarele din 2021 a fost de 32; la prezidențiale 2020 – 39% și la locale 2019 – 31%).

Deși transparența finanțării campaniei electorale se pare că a fost mai ridicată considerăm, totuși, că aceasta rămâne a fi una redusă și necesită în continuare o atenție sporită. La fel, reiterăm recomandarea de a completa Codul electoral cu prevederi ce ar reglementa mai eficient finanțarea politică și electorală de către „părți terțe”.

Mai puțin discurs de ură, decât la parlamentare și prezidențiale

Nivelul de utilizare a discursul de ură în alegerile locale generale 2023 (102 cazuri) a fost mult mai redus față de alegerile parlamentare 2021 (299 de cazuri) și prezidențiale 2020 (448 de cazuri), dar a rămas la nivelul celui din precedentul scrutin local 2019 (101 cazuri în 2019). Principalele surse de răspândire a discursului de ură au rămas rețelele de socializare (54 de cazuri) și mass-media (34 de

cazuri).

În continuare, discursul de ură a fost utilizat preponderent de către bărbați (89 de cazuri), cu vârsta cuprinsă între 35-50 de ani (72 de cazuri). Criteriile care cel mai des au stat la baza discursurilor de ură au fost „apartenența politică” (69 de cazuri), „sex/gen” (37 de cazuri), „sănătate” (27 de cazuri), „activitate profesională” (11 cazuri) și „orientare sexuală/identitate de gen” (11 cazuri). Din numărul total de autori ai discursului de ură, 53% au fost competitori electorali și politicieni. Persoanele LGBTQI au rămas ținta celor mai agresive forme ale discursului de ură. Statutul civil, rolurile de gen, aspectul fizic ș.a. au stat la baza discursurilor sexiste îndreptate în special împotriva femeilor.

Promo-LEX constată o dinamică pozitivă în ceea ce privește reacția autorităților publice față de discursul de ură în contextul alegerilor locale generale 2023. Numărul plângerilor înregistrate și documentarea presupuselor cazuri de discurs de ură este în creștere față de ultimii patru ani.

Toate constatările și recomandările Misiunii Promo-LEX de observare a alegerilor locale generale 2023 sunt prezentate în RAPORTUL FINAL, care poate fi accesat [aici](#).

Raportul și comunicatul au fost elaborate în cadrul Misiunii de observare a alegerilor locale generale din 5 (19) noiembrie 2023, desfășurată de Asociația Promo-LEX cu suportul financiar al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) prin Programul „Democrație, Transparență și Responsabilitate” și al Uniunii Europene prin Proiectul „Consolidarea cadrului legislativ electoral și evaluarea implementării acestuia în timpul alegerilor locale generale din 2023”.

OPINIA Asociației Promo-LEX cu privire la desfășurarea referendumului republican în aceeași zi cu alegerile parlamentare sau prezidențiale

**Misiunea Promo-LEX de
Observare a Alegerilor Locale
Generale din 5 (19) noiembrie
2023 a făcut bilanțul
activității observatorilor**

Misiunea Promo-LEX de Observare a Alegerilor a făcut totalurile activității rețelei de observatori, analizând reușitele, dificultățile și provocările, în cadrul unui atelier de evaluare, desfășurat pe 2 și 3 decembrie 2023. La atelier a fost discutată activitatea Misiunii, în special, din perspectiva Observatorilor pe Termen Lung (OTL), fiind evaluată calitatea activității de raportare a informațiilor din teritoriu, dar și procesul de recrutare și implicare a Observatorilor pe Termen Scurt (OTS) în ziua alegerilor.

Cei 40 de Observatori pe Termen Lung ai Misiunii au trecut în revistă dificultățile și provocările pe care le-au întâmpinat în procesul de colectare și de raportare a informației, în timpul vizitelor în teritoriu, în cadrul interviurilor cu actorii relevanți procesului electoral și în procesul de recrutare a OTS. Iar pentru a consolida echipa Promo-LEX și a o face mai rezilientă în perioadele stresante și solicitante, activitățile de evaluare au fost combinate în cadrul atelierului cu unele activități de team building.

Șeful Misiunii, Nicolae Panfil, a apreciat pozitiv activitatea Observatorilor pe Termen Lung și cea a Misiunii, per general. „În pofida multor dificultăți și a situațiilor tensionante

care au marcat această campanie electorală, activitatea Misiunii de Observare s-a desfășurat la un nivel înalt, fapt de care ne putem da seama prin reacțiile diferitor actori electorali, atât pe parcursul campaniei, în ziua alegerilor, dar și după aceasta. Iar această apreciere se datorează în mare parte efortului și profesionalismului echipei de observatori pe termen lung”, a menționat Directorul de Program Promo-LEX, Nicolae Panfil.

Volumul foarte mare de informații colectate în teritoriu și raportarea în termen a evenimentelor observate, dar și a rezultatelor vizitelor în cadrul organelor electorale a fost una din principalele provocări cu care s-a confruntat Misiunea de Observare. O altă provocare majoră a fost recrutarea Observatorilor pe Termen Scurt pentru ziua alegerilor, date fiind migrația populației, în special din zonele rurale, concurența pentru același segment de populație activă între competitorii electorali, organele electorale și MO Promo-LEX, precum și unele aspecte tehnice, de ordin intern ale Misiunii (implementarea unui modul electronic de stocare și evidență a informațiilor raportate de observatori).

În pofida tuturor provocărilor, la Alegerilor Locale Generale din 2023, ca și la precedentele scrutine, Promo-LEX a avut cea mai numeroasă rețea de observatori naționali. Pe lângă cei 40 de OTL, în ziua alegerilor din primul tur de scrutin, pe 5 noiembrie, au fost implicați 603 de observatori statici și 71 de Echipe Mobile formate din 142 de observatori pe termen scurt. În cel de-al doilea tur de scrutin, MO Promo-LEX a implicat, în ziua alegerilor, pe 19 noiembrie, 175 de observatori statici și alți 95 de observatori grupați în 49 echipe mobile, precum și rețeaua observatorilor pe termen lung.

Coordonatoarea Rețelei de Observatori, Cristina Chebeș, a menționat că s-a reușit acoperirea tuturor secțiilor de votare pe care și le-a propus Misiunea, acestea fiind selectate în baza unui eșantion reprezentativ. De menționat că, după Turul

1 de scrutin au fost de asemenea implicați 40 de observatori în observarea procesului de renumărare a voturilor în 58 de secții de votare. „Le mulțumim observatorilor pentru efortul depus, pentru că au dat dovadă de responsabilitate, de rezistență la situații de stres și au depășit cu succes toate provocările, inclusiv de ordin tehnic”, a menționat Cristina Chebeș.

Reamintim că, în baza informațiilor raportate de observatori și în baza constatărilor proprii, Echipa Centrală a MO Promo-LEX a elaborat și prezentat anterior 5 rapoarte intermediare de observare a alegerilor locale generale din 5 (19) noiembrie 2023. Rapoartele intermediare și alte materiale informative ale Misiunii pot fi accesate [aici](#). Raportul Final al MO Promo-LEX este în proces de elaborare și urmează a fi prezentat public la începutul anului 2024.

Misiunea de observare a alegerilor locale generale din 5 (19) noiembrie 2023 a fost desfășurată de Asociația Promo-LEX cu suportul financiar al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) prin Programul „Democrație, Transparență și Responsabilitate” și al Uniunii Europene prin Proiectul „Consolidarea cadrului legislativ electoral și evaluarea implementării acestuia în timpul alegerilor locale generale din 2023”.

**Coaliția Civică pentru
Alegeri Libere și Corecte:**

scrutinul electoral din 5 și 19 noiembrie 2023 parțial liber și parțial corect

coaliția civică pentru alegeri libere și corecte

DECLARAȚIA CALC
privind alegerile locale generale
din 5 noiembrie – 19 noiembrie 2023

www.alegeliber.md

Pornind de la principiile care stau la baza unor alegeri libere și corecte, stabilite în tratatele și convențiile internaționale privind drepturile civile și politice și în Codul bunelor practici în materie electorală a Comisiei pentru Democrație prin Drept a Consiliului European (Comisia de la Veneția),

Subliniind rolul esențial al noii legislații electorale și conexe aplicată pentru prima dată în cadrul alegerilor locale generale din acest an,

Evidențiind că alegerile locale s-au desfășurat în contextul războiului declanșat de Federația Rusă împotriva Ucrainei și a

unui război hibrid pus în aplicare de Federația Rusă în Republica Moldova,

Constatând caracterul competitiv al alegerilor locale generale din 5 și 19 noiembrie 2023, manifestat printr-o varietate de alternative politice, în pofida excluderii unor concurenți implicați în acțiuni subversive care au afectat integritatea procesului electoral,

Având la bază principiile sus enunțate și pornind de la constatările și abaterile înregistrate de către organizațiile membre ale Coaliției, atât pe parcursul campaniei, cât și în ziua alegerilor,

Coaliția Civică pentru Alegeri Libere și Corecte apreciază scrutinul electoral din 5 și 19 noiembrie 2023 ca fiind unul parțial liber și parțial corect, din următoarele considerente:

Administrarea și desfășurarea alegerilor. Alegerile locale generale din 5 și 19 noiembrie 2023 s-au desfășurat în conformitate cu prevederile noului Cod electoral și ale legislației conexe adaptate. Coaliția amintește că procesul de elaborare a noii legislații electorale și a celei conexe a fost unul transparent și deschis pentru coparticiparea tuturor celor interesați, fiind desfășurat sub egida Comisiei Electorale Centrale (CEC).

Autoritatea electorală centrală a activat colegial și deschis, iar administrarea alegerilor s-a desfășurat în general transparent și profesionist. Totuși, insuficiența de cadre a afectat negativ unele din activitățile sale, inclusiv prelucrarea și publicarea în termen a rapoartelor privind finanțarea campaniei electorale, dar și a contestațiilor, sesizărilor depuse de actorii electorali.

Activitatea organelor electorale inferioare a fost marcată de un volum mare de lucru, datorat inclusiv numărului sporit de contestații privind organizarea și desfășurarea scrutinului. În ziua alegerilor procesul electoral a fost administrat

eficient și transparent. În același timp, numărul mare al incidentelor constatate de observatorii Promo-LEX (încălțări ale secretului votului, prezența nejustificată a persoanelor neautorizate în incinta sau în raza de 100 de metri de la secția de votare, etc.)^[1] poate indica asupra intenției unor actori electorali de a submina integritatea procesului electoral.

Restricțiile privind dreptul de a fi ales. După adoptarea hotărârii Curții Constituționale (CC) privind declararea neconstituționalității partidului Șor^[2], Parlamentul a votat cu doar câteva zile înainte de începerea perioadei electorale un șir de restricții impuse asupra dreptului de a fi ales^[3]. Contestarea constituționalității normei în perioada desemnării și înregistrării candidaților, suspendarea acțiunii legii pentru o perioadă de 5 zile și declararea neconstituționalității^[4] restricției cu doar 3 zile până la finalizarea înregistrării candidaților au provocat incertitudini pentru concurenți, organele electorale și alegători, afectând claritatea și previzibilitatea procedurilor electorale.

Acestea au fost amplificate de instituirea de către Comisia pentru Situații Excepționale (CSE)^[5] și aprobarea de către Parlament a unor noi restricții privind dreptul de a fi ales, deja cu 2 zile înainte de finalizarea înregistrării candidaților, în condiții de minimă transparență și cu omiterea etapelor procesului legislativ.

Competitivitatea scrutinului. Coaliția consideră că alegerilor locale generale au fost competitive, așa cum la scrutin au participat 37 de formațiuni politice, din 60 înregistrate la Agenția Servicii Publice (ASP), fiind astfel asigurat pluralismul politic și o varietate mare a opțiunilor de vot pentru alegători.

Totuși, cu doar două zile înainte de turul I de scrutin, prin derogare de la prevederile Codului Electoral, Comisia pentru Situații Excepționale^[6] a decis anularea înregistrării tuturor candidaților nominalizați de Partidul “Șansă” (formațiune derivată din ex-Partidul Șor) în temeiul amenințării securității naționale și a încălcărilor semnificative privind finanțarea campaniei electorale. Acest fapt a limitat opțiunile de vot ale cetățenilor și a rezultat în alegeri cu un singur concurent electoral în unele localități mai mici^[7]. Menționăm că, excluderea la pachet a candidaților, fără posibilitatea de a beneficia de mijloace legale eficiente pentru a-și susține drepturile, este în contradicție cu standardele internaționale în domeniul electoral.

Utilizarea abuzivă a resurselor administrative în campania electorală. În perioada electorală este interzisă utilizarea de către candidați a resurselor administrative, inclusiv prin lansarea sau participarea la lansarea proiectelor de infrastructură sau a achizițiilor efectuate din bugetul public național, utilizarea echipamentelor, a mijloacelor și a bunurilor publice. În același timp, în scopul asigurării principiului neutralității statului, cadrul legal trebuie să asigure neutralitatea funcției publice prin interzicerea funcționarilor publici de a desfășura activități de campanie electorală în calitatea lor oficială, fie că sunt ei înșiși candidați, fie că susțin anumiți candidați^[8].

Observatorii Promo-LEX au identificat peste 150 de cazuri de utilizare a resurselor administrative^[9] în contextul alegerilor locale generale. Acestea se referă la implicarea în activitățile de campanie a persoanelor care dețin funcții publice, asumarea de către candidații electorali a meritelor pentru lucrările/serviciile de uz public efectuate din bani publici, utilizarea instituțiilor statului în scopul promovării inițiativelor electorale, organizarea întrunirilor electorale în cadrul instituțiilor publice, cu angajații

instituțiilor respective, în timpul orelor de lucru ale acestora.

Utilizarea fondurilor din surse ilegale în campania electorală. Acuzații credibile, repetate și răspândite privind utilizarea abuzivă a fondurilor din surse ilegale și străine pentru cumpărarea voturilor dar și a candidaților au fost făcute înainte și în timpul campaniei electorale cu referință la Ilan Șor, Partidul “Șansă”, dar și alți sateliți ai acestuia.

Coaliția consideră că, lansarea și promovarea intensă de către aceștia, în perioada electorală, a diverselor inițiative de finanțare a proiectelor locale de dezvoltare a infrastructurii, de suplimentare a pensiilor din fonduri private au distorsionat campania electorală și i-au împiedicat pe unii alegători să facă o alegere informată.

Raportarea financiară în campania electorală. Noul Cod electoral stipulează reguli îmbunătățite privind finanțarea campaniei electorale. Cadrul de reglementare conține prevederi legate de raportarea detaliată, dezvăluirea în timp util, supravegherea comprehensivă și măsuri de răspundere pentru încălcările admise. Totuși, unele deficiențe de implementare au creat obstacole pentru unii concurenții electorali, printre care și dificultăți la deschiderea conturilor bancare speciale.

CEC, responsabil să exercite controlul financiar și supravegherea finanțării campaniei electorale, a depus eforturi considerabile să asigure complianța cu regulile de finanțare a campaniei. Totuși, capacitatea insuficientă la nivel central și regional de a verifica cheltuielile în comparație cu veniturile declarate și de a publica rapoartele conform termenelor solicitate a compromis un proces de altfel transparent și responsabil.

Comportamentul mass-media și suspendarea licențelor a șase

posturi TV. Cu unele excepții, radiodifuzorii au avut un comportament relativ echilibrat în campania electorală, oferind acces în știri pentru majoritatea concurenților electorali pe care i-au reflectat corect și echidistant. În același timp, majoritatea posturilor TV monitorizate nu au asigurat pluralismul de opinie în știri, acestea fiind și puternic dezechilibrate din perspectiva de gen. Unele media au favorizat sau defavorizat anumiți concurenți prin știrile cu caracter electoral indirect despre activitatea pozitivă sau negativă a administrației publice centrale sau locale.

De asemenea, suspendarea la 30 octombrie 2023, de către Comisia pentru Situații Excepționale (CSE), a licențelor de emisie a șase servicii media audiovizuale pare să fie o restricție disproporționată a libertății de exprimare, în lipsa unor explicații extinse privind circumstanțele faptice și juridice ce justifică măsurile restrictive.

Încălțări privind respectarea sistemului de cotă dublă. Percepțiile societății față de rolul femeilor în politică și procesul decizional s-au înrăutățit în 2023, cu un număr mai mare de respondenți care consideră că femeile nu au ce căuta în politică și că sunt mai puțin capabile să dețină funcții de conducere. Ponderea femeilor candidate pentru funcția de primară și a femeilor alese în această funcție a crescut nesemnificativ, tendință care se păstrează la ultimele patru scrutine electorale, ceea ce semnifică un progres lent. A crescut numărul femeilor candidate și alese în funcția de consiliere datorită sistemului de cotă dublă (include cota de reprezentare de 40% și prevederi de poziționare pe liste). Cu toate acestea au fost înregistrate încălțări privind respectarea sistemului de cotă dublă, în special pentru desemnarea listei de candidați pentru funcția de consilier/ă local/ă de nivelul I.

Discriminarea persoanelor cu dizabilități. Persoanele cu dizabilități s-au confruntat cu bariere de accesibilitate fizică și informațională. Peste 60% din secțiile de votare

sunt inaccesibile. Auditul accesibilității paginilor web ale concurenților electorali relevă faptul că acestea nu sunt accesibile pentru persoanele cu dizabilități.

Posturile TV care au difuzat dezbateri electorale, fie nu au asigurat traduceri în limbajul mimico-gestual, fie nu s-au conformat deciziei Consiliului Audiovizualului nr.284 din 02.09.2022 și nu au redat imaginea feței și mâinilor interpretului în mărime de cel puțin 1/3 din ecran, așa cum prevede norma legală. Pe parcursul campaniei electorale nici în instituțiile rezidențiale și nici în alte centre comunitare nu au fost organizate întruniri electorale cu și pentru persoanele cu dizabilități intelectuale.

Numeroase cazuri de discurs de ură și instigare la discriminare. Pe parcursul campaniei electorale au fost observate cel puțin 36 de cazuri de utilizare a discursului de ură, instigare la discriminare și a mesajelor sexiste de către candidați, politicieni, lideri de opinie, jurnaliști și cetățeni. Discursurile de ură au avut la bază criteriile: „apartenență politică”, „orientare sexuală/identitate de gen” și „sex/gen” și au fost îndreptate împotriva politicienilor și a competitorilor electorali, a femeilor și a persoanelor LGBT.

Votul alegătorilor a fost influențat într-o anumită măsură și de transmiterea pe scară largă de către unii dintre candidați și forțele politice care îi susțin a informațiilor distorsionate, speculațiilor fără o bază factuală și a falsurilor intenționate, adică a dezinformării.

www.alegeliber.md – *Coaliția civică pentru Alegeri Libere și Corecte este o entitate permanentă, benevolă, constituită din 39 organizații obștești din Republica Moldova cu scopul de a contribui la dezvoltarea democrației în Republica Moldova prin promovarea și desfășurarea alegerilor libere și corecte în conformitate cu standardele ODIHR (OSCE), ale Consiliului Europei și a instituțiilor specializate afiliate acestuia.*

[1] <https://promolex.md/24624-statistica-incidentelor-din-ziua-a-legerilor-alegeri-generale-locale-2023-versus-2019-primul-tur/?lang=ro>

[2] <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=828&l=ro>

[3] <https://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/6555/language/ro-RO/Default.aspx>

[4] <https://constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=834&l=ro>

[5] https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/dispozitia_cse_nr.86_04.10.2023.pdf

[6] https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/92.dispozitia_cse_92_03.11.2023-1.pdf

[7] https://a.cec.md/ro/pe-3-martie-2024-vor-avea-loc-alegeri-partiale-2781_107970.html

[8] Joint [Guidelines](#) for preventing and responding to the misuse of administrative resources during electoral processes, adopted by the Council for Democratic Elections at its 54th meeting, Venice, 10 March 2016 and by the Venice Commission at its 106th plenary session, Venice, 11-12 March 2016.

[9] A se vedea datele cumulative din rapoartele nr. 2-5 ale Misiunii Promo-LEX de observare a alegerilor locale generale din 5 noiembrie – 19 noiembrie 2023: <https://promolex.md/category/alegeri/locale-generale/2023/?lang=ro>

Misiunea Promo-LEX de Observare a Alegerilor Locale Generale 2023: CONSTATĂRI ȘI CONCLUZII | ZIUA ALEGERILOR | TURUL II

În ziua celui de-al doilea tur de scrutin, 19 noiembrie 2023, Misiunea Promo-LEX de Observare (MO) a delegat câte un observator pe termen scurt static în 175 secții de votare (SV) din cele 620 SV deschise. Celelalte 445 SV au fost observate de 50 echipe mobile (a câte doi observatori). Amintim că, în cadrul a 609 secții de votare s-a desfășurat turul doi de scrutin, iar în cazul a 11 secții – votarea repetată.

În urma prelucrării tuturor rapoartelor recepționate de la

observatori, MO Promo-LEX a constatat un număr de 126 de incidente pe parcursul votării.

Printre cele mai frecvente tipuri de incidente au fost: prezența nejustificată a persoanelor neautorizate în incinta sau în raza de 100 de metri de la secția de votare (31 cazuri) și fotografierea buletinelor de vot și alte încălcări ale secretului votului (25 cazuri).

„Aceste tipuri de incidente pot sugera o legătură cauzală cu unele fenomene negative de influențare a voinței alegătorilor, care au avut loc și pe parcursul campaniei electorale, și ar putea indica asupra unor încercări de a controla și influența comportamentul și decizia alegătorilor, inclusiv în ziua alegerilor”, explică șeful MO Promo-LEX, Nicolae Panfil.

Pe parcursul zilei alegerilor, în secțiile observate, votarea a fost, în general, organizată eficient. În același timp, activitatea SIAS Alegeri a fost afectată sporadic. Au fost constatate 8 cazuri fie de suspendare a activității SIAS Alegeri pe motivul lipsei curentului electric sau a internetului, fie situații în care alegătorii nu erau identificați de sistem. De asemenea, au fost observate 12 cazuri de întrerupere a procesului de filmare a operațiunilor electorale privind deschiderea secției de votare sau a procedurilor de numărare a buletinelor de vot.

MO Promo-LEX își exprimă îngrijorarea cu referire la minim 6 cazuri de intimidare a observatorilor sau obstrucționarea procesului de observare liberă în secția de votare. MO Promo-LEX a constatat 2 cazuri de refuz de eliberare a copiilor tuturor Proceselor-Verbale de numărare a voturilor. Subliniem că, în exercitarea atribuțiilor, observatorii au dreptul să aibă acces la toate informațiile cu caracter electoral.

Numărarea voturilor a fost, în general, rapidă și calmă. Rezultatele preliminare ale numărării voturilor pentru funcția de primar al municipiului Bălți, realizată de MO Promo-LEX în

baza proceselor verbale colectate, nu indică diferențe semnificative față de datele preliminare anunțate de Comisia Electorală Centrală.

Deschiderea secțiilor de votare mai devreme de 7:00 sau cu întârziere

18 cazuri

#observatorPromo-LEX

Accesibilitatea secțiilor de votare pentru persoanele cu dificultăți locomotorii

335 SV din 574
nu sunt accesibile

#observatorPromo-LEX

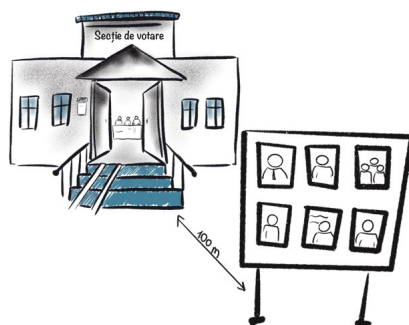
Închiderea secțiilor de votare mai devreme sau mai târziu de ora 21:00

1 caz

#observatorPromo-LEX

Prezența materialelor de publicitate, afișaje, panouri electorale din raza secției de votare (100 metri de la localul secției)

4 cazuri

#observatorPromo-LEX

Acces restricționat pentru observatori sau obstrucționarea procesului de observare liberă în secția de votare

6 cazuri

#observatorPromo-LEX

Urnele de vot nu au fost sigilate potrivit procedurilor legale/ruperea/deteriorarea sau absența sigiliilor pe urnele de vot

9 cazuri

#observatorPromo-LEX

Prezența nejustificată a persoanelor neautorizate în incinta sau în raza de 100 de metri de la secția de votare

31 cazuri

#observatorPromo-LEX

Fotografierea buletinelor de vot, alte încălcări ale secretului votului

25 cazuri

#observatorPromo-LEX

Agitație electorală sau PR negru în raza de 100 m și/sau în incinta secției de votare pentru a determina alegerea alegătorilor

1 caz

#observatorPromo-LEX

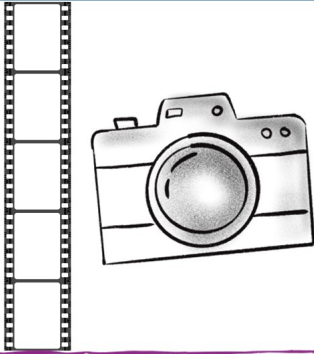
Transportarea organizată a alegătorilor
(autocare, microbuze sau alte unități de transport
care în mod normal nu ar avea ce căuta în preajmă)

7 cazuri

#observatorPromo-LEX

Înteruperea procesului de filmare a operațiunilor electorale
privind deschiderea secției de votare sau a procedurilor de
numărare a buletinelor de vot

12 cazuri

#observatorPromo-LEX

Acte de violență/intimidare a alegătorilor sau altor persoane

2 cazuri

#observatorPromo-LEX

Deficiențe în funcționarea SIAS Alegeri
(suspendarea funcționării; situații când SIAS Alegeri
indică faptul că alegătorul a votat, iar acesta susține că nu a votat)

8 cazuri

#observatorPromo-LEX

Deficiențe în listele electorale
(discrepanțe dintre adrese; alegători decedați;
semnături în locul altor persoane)

5 cazuri

#observatorPromo-LEX

Votarea nejustificată în grup
(în cabinetele de vot se află 2 și mai multe persoane)

6 cazuri

#observatorPromo-LEX

Refuzul eliberării copiilor tuturor Proceselor-Verbale de numărare a voturilor

2 cazuri

#observatorPromo-LEX

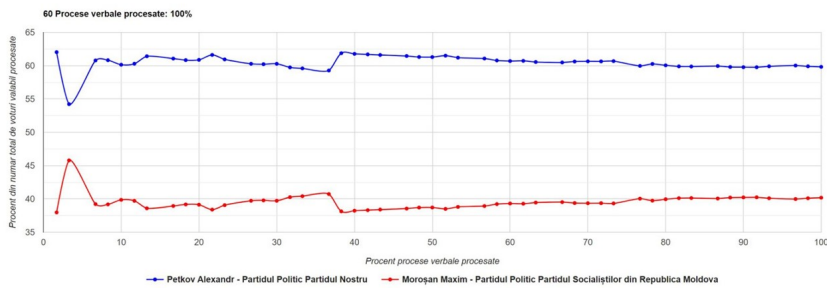
Altele

8 cazuri

#observatorPromo-LEX

Evoluția scorului candidaților în funcție de numărul proceselor-verbale procesate, % - mun. Bălți, Primar

Datele preliminare ale numărării voturilor în municipiul Bălți

Candidat la funcția de PRIMAR	Date CEC	Date Promo-LEX
 Petkov Alexandr, PN	59.63% (15111)	59.82% (15158)
 Moroșan Maxim, PSRM	40.37% (10230)	40.18% (10183)

Prezentarea datelor preliminare privind numărarea în paralel a voturilor în municipiul Bălți

Nr. total SV	60
Nr. SV monitorizate Promo-LEX	60
Nr. Procese-verbale recepționate	60
Nr. PV eronate	2
Nr. PV lipsă	0

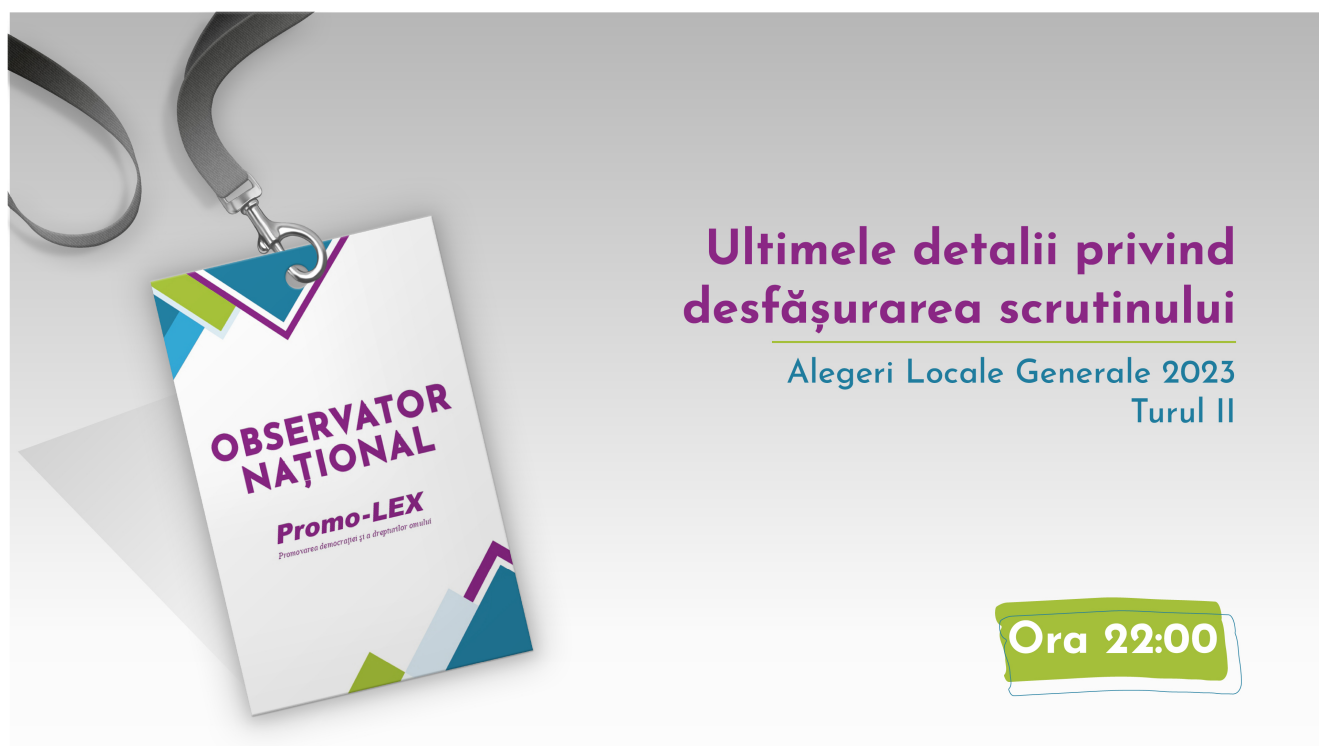
Procese-verbale cu erori (Primar, mun. Bălți)

TIP EROARE	NUMĂR
I = C + J	2
J = I - C	2

Comunicatul este elaborat în cadrul Misiunii de observare a alegerilor locale generale din 5 (19) noiembrie 2023, desfășurată de Asociația Promo-LEX cu suportul financiar al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) prin Programul „Democrație, Transparență și Responsabilitate” și al Uniunii Europene prin Proiectul „Consolidarea cadrului legislativ electoral și evaluarea

implementării acestuia în timpul alegerilor locale generale din 2023”.

Misiunea de Observare Promo-LEX a alegerilor locale generale din 5 (19) noiembrie 2023: Ultimele incidente semnalate pe parcursul votării

Până la ora 22.00, MO Promo-LEX a recepționat și a procesat 118 de incidente, dintre care în prezentul comunicat sunt incluse 56.

Intimidarea observatorilor, obstrucționarea observării libere – 4 cazuri:

SV 2/59 Bălți, Elizaveta. Observatorul Promo-LEX a fost intimidat de Președintele BESV, în urma unei raportări a incidentului privind votarea în grup la 12.30. Președinta BESV a menționat: „M-am așteptat la surprize din partea Promo-LEX, dar nu într-atât”.

SV 2/41 Bălți. După ce observatorul Promo-LEX s-a interesat de membrii BESV de ce cabinele de vot sunt dezasamblate înainte de închiderea secției de votare, Președintele a reacționat agresiv, comentând: „Noi stăm în frig și dvs. nu luați în considerare aceasta! Și de ce Promo-LEX nu este sesizat despre condițiile din SV?”. În același timp, la observațiile făcute de reprezentanții concurenților electorali, membrii BESV nu au reacționat agresiv.

SV 2/58 Bălți. La ora 21.12 reprezentantul unui concurent electoral a informat Președintele BESV despre dorința de a filma procesul de numărare a buletinelor de vot. Președintele i-a interzis din motivul „nedorinței de a nimeri în cadru”, dar reprezentantul insistă asupra filmării. În urma consultării cu reprezentanții CECE II, Președintele i-a permis filmarea cu condiția că fețele membrilor BESV nu vor fi filmate.

SV 2/22 Bălți. Reprezentantul unui concurent electoral a solicitat să filmeze procesul de numărare a buletinelor de vot. Președintele i-a permis filmarea, însă la îndepărtat la o distanță de aproximativ 5 metri.

Prezența nejustificată a persoanelor neautorizate în incinta secției de votare sau în raza de 100 m – 19 cazuri:

SV 23/38 Nisporeni, Vărzărești. În raza 100 m de la SV au fost observate, în mod repetat (a 3 oară), mijloacele de transport ale ambilor candidați. Nu au fost observați să interacționeze cu alegătorii, doar între ei. Una dintre mașini este de marca

Nissan, culoare gri metalic.

SV 34/14 Telenesti, Chitcanii Vechi. La ora 14:24, la intrarea în SV a fost observată o persoană neautorizată care îndemna un alegător să voteze pentru un anumit candidat. A fost sesizat președintele BESV care a anunțat persoana neautorizată că nu are voie să influențeze votul alegătorului. Ulterior persoana neautorizată, care nu a putut fi identificată, a plecat.

SV 15/3 Dubăsari, Corjova. În jurul orei 15:50 în raza 100 m de la SV au fost observate trei doamne (observate și la turul 1). Doamnele au fost prezente și în prima parte a zilei (mașina de culoare albastră). Acestea interacționează cu anumiți alegători și vorbesc mereu la telefon.

SV 4/22 Anenii Noi, Floreni. Pe parcursul observării (circa 30 minute) echipa mobilă a constatat că un candidat a staționat în imediata apropiere a secției de votare în mașină personală.

SV 22/20 Leova, Ceadâr. În imediata apropiere de BESV, a fost observată o mașină în care se afla fostul primar al localității și un candidat. OTS a declarat că a văzut, cel puțin doi alegători care au intrat în microbuz pentru câteva minute, apoi au ieșit afară. Poliția i-a atenționat și au părăsit locul.

SV 17/18 Fălești, Ciolacu Vechi. Candidata la funcția de primar s-a prezentat în fața BESV fără un motiv justificat, discutând cu cetățenii. Candidata nu este locuitoare a satului Ciolacul Vechi.

SV 01/259, Chișinău, Durlești. În preajma SV staționează un autoturism de model Audi care monitorizează de dimineață alegătorii care vin la vot, Președintele BESV s-a apropiat de automobil, a discutat cu persoana din interior 5-7 minute, dar mașina nu a plecat.

SV 01/254, Chișinău, Durlești. În raza de 100 metri a SV, o perioadă îndelungată s-a aflat parcat un automobil. În

interiorul acestuia se află două doamne, care permanent vorbesc la telefon. Pe o perioadă scurtă de timp acestea au fost plecate, dar au revenit înapoi.

SV 01/255, Chișinău, Durlești. Lângă intrarea în ograda SV, un automobil staționează de mai mult timp (Renault). Persoana din mașină avea un comportament dubios.

SV 01/257, Chișinău, Durlești. La ora 19.05 a fost observat un automobil Mazda, roșie, care supraveghea SV. În momentul în care persoanele din autoturism au înțeles că au fost observați, acestea au plecat. Mașina respectivă a fost văzută pe parcursul zilei și în preajma altor SV din or. Durlești.

SV 01/255, Chișinău, Durlești. Un automobil de marca Audi a stat o perioadă îndelungată lângă SV (circa 50 minute), după care a revenit automobilul Renault care a fost raportat anterior. Din Renault o persoană a urcat în Audi. Persoanele au fost identificate a fi consilieri ai unui concurent.

SV 2/49 Bălți. Începând cu ora 19.00 în SV era prezentă secretara de la altă secție de votare (SV 2/5). Ea periodic intra în cabinetul unde se află safeul cu buletine de vot ale SV 2/49. Președinta SV 2/49 a explicat că secretara SV 2/5 este angajata instituției de învățământ unde este amplasată SV 2/49 și are nevoie de acces în cabinet.

SV 28/51 Sîngerei, Pepeni. A fost observată pe parcursul unei perioade de timp mai îndelungate un automobil de marca Suzuki staționat în raza de 100 m de la secția de votare.

SV 01/257, Chișinău, Durlești. În fața SV staționează o mașină, în care se află 2 persoane. Pe parcursul zilei, aceștia au venit și plecat, staționau în jur de 30 minute, după care plecau. La ora 19:40, președinta BESV i-a întrebat „care este motivul pentru care acestea revin în fața SV, și că prezența lor este suspectă”. Una din persoane a răspuns ironic „așteptăm un cumătru să vină, nu vă faceți griji – noi nu facem agitație”.

SV 01/254, Chișinău, Durlești. O persoană periodic revine la SV și discută cu președintele SV. S-a aflat în incinta secției timp de 28 minute, de la 18:35 până la 18:58. A plecat și a revenit la 20:20, a așteptat un alegător care a votat, după care a plecat. Pe parcursul zilei a intrat de câteva ori în SV. Se deplasează cu automobilul Toyota.

SV 01/255, Chișinău, Durlești. A fost observat un autoturism prezent de mai multe ori în preajma SV, transportând alegători. A fost anunțat președintele BESV, după care a fost informat polițistul, iar la solicitarea colaboratorului de poliție, persoana a plecat din fața SV.

SV 28/51 Sîngerei, Pepeni. Un candidat la funcția de primar se află în incinta secției de votare neautorizat, creează situații de conflict. Acesta se află în apropierea secției de votare începând cu ora 13.00.

SV 01/258, Chișinău, Durlești. În afara SV, în intervalul 20:10 – 20:38, a fost observată mașina de marca Audi în raza de 100 metri a SV. Acest mijloc de transport a fost observat periodic și în raza altor SV din Durlești.

SV 11/17 Cimișlia, Ciucur–Mingir. În incinta casei de cultură, unde este amplasată secția de votare, se aflau câteva persoane neautorizate. După observația președintelui BESV, aceștia au plecat.

Încălcarea secretului votului (fotografierea buletinelor, prezentarea buletinului cu votul exprimat, amplasarea defectuoasă a cabinelor de vot ce permit vizualizarea opțiunii alegătorului etc.) – 11 cazuri:

SV 26/33 Rezina, Buciușca. Un membru al BESV însemna într-un carnet lista nominală a alegătorilor. Lista era întocmită de reprezentantul Partidului Socialiștilor din Republica Moldova, care a ieșit din secție, rugând membrul BESV să noteze în continuare numele/prenumele alegătorilor în locul său.

SV 12/7 Criuleni, Mălăiești Noi. La 14:42 un alegător a fost observat de către un reprezentant al unui concurent cum a fotografiat buletinul de vot. Alegătorului i s-a făcut observație, acesta a zis că a șters poza.

SV 4/34 Anenii Noi, Speia. O alegătoare a fotografiat buletinul de vot. Drept consecință președinta BESV a anulat buletinul de vot, prin vot unanim al membrilor BESV, și l-a introdus în urna de vot.

SV 17/10 Fălești, Bocani. La ora 15:27 un alegător a fotografiat buletinul de vot. La solicitarea membrilor BESV fotografia a fost ștearsă. Careva sancțiuni nu au fost aplicate.

SV 23/1 Nisporeni, Nisporeni. Alegătorul a fotografiat buletinul de vot după ce a aplicat ștampila votat, iar președintele BESV observând acest lucru a sesizat polițistul. Alegătorului în cauză i s-a întocmit proces verbal cu privire la contravenție.

SV 11/33 Cimișlia, Lipoveni. Un alegător și-a fotografiat buletinul de vot. Acesta nu a fost sancționat și a fost lăsat să plece.

SV 01/257, Chișinău, Durlești. O alegătoare, după ce și-a exprimat votul, s-a apropiat de masa membrilor BESV și a arătat buletinul de vot cu opțiunea aplicată, întrebând dacă „se vede?” Membrii BESV au confirmat faptul că votul este vizibil, după care buletinul de vot a fost introdus în urna de vot, iar alegătoare a părăsit SV.

SV 01/258, Chișinău, Durlești. Un alegător a fotografiat buletinul de vot după ce și-a exprimat opțiune de vot. La insistența membrilor BESV, poza a fost ștearsă.

SV 2/11 Bălți. La ora 18.16 un alegător a fotografiat buletinul de vot. Secretarul BESV i-a făcut observație și alegătorul a solicitat ștergerea fotografiei. Alegătorul a

șters fotografia, după ce a votat și a părăsit SV.

SV 2/11 Bălți. La ora 16.43 un alegător a fotografiat buletinul de vot. Aceasta a fost observat de membrii BESV, care i-au făcut observație.

SV 01/267, Chișinău, Vadul lui Vodă. În incinta SV a intrat un alegător în stare de ebrietate care, după ce a votat, a fotografiat buletinul de vot. A fost nevoie intervenția poliției pentru a soluționa situația descrisă.

Întreruperea pe parcursul zilei votării a procesului de filmare a operațiunilor electorale – 3 cazuri:

SV 27/27 Rîșcani, Malinovscoe. La momentul vizitei, la ora 15.40 observatorii au sesizat că camera video nu înregistrează procesul de votare. Membrii BESV nu atrag atenția acestui lucru. Nu se cunoștea din ce moment camera nu funcționează.

SV 25/70 Orhei, Mana. Pe parcursul aflării echipei mobile în incinta SV (20 minute) procesul de filmare a fost întrerupt. Operatorii SIASA au comunicat că camera video are defecțiuni tehnice.

SV 35/29 Ungheni, Bulhac. Camera video are defecțiuni tehnice. Se deconectează la fiecare 2 minute. Membrii BESV o conectează doar când alegătorii vin să voteze.

Deficiențe în listele electorale (discrepanțe dintre adrese; alegători decedați; semnături în locul altor persoane) – 3 cazuri:

SV 18/24 Florești, Țipordei. Alegătorul nu s-a găsit în listele secției de votare în conformitate cu reședința sa. Acesta a fost lăsat să voteze, fiind inclus în listele suplimentare.

SV 01/248, Chișinău, Codru. Un alegător a semnat eronat în listele electorale în locul altui alegător. La solicitarea președintelui BESV, acesta a depus o declarație pe propria

răspundere precum că a semnat în locul altei persoane din greșeală.

SV 01/255, Chișinău, Durdlești. 0 persoană cu adresa din buletin atribuită SV respective, potrivit SIAS Alegeri ar fi avut adresa în Briceni. Alegătoarea a fost direcționată la CECE I Durdlești să clarifice dacă poate să voteze în Durdlești.

Deficiențe în funcționarea SIAS Alegeri (suspendarea funcționării; situații când SIAS Alegeri indică faptul că alegătorul a votat, iar acesta susține că nu a votat) – 2 cazuri:

SV 2/22 Bălți. Aproximativ la ora 14.50 în urma verificărilor în SIAS Alegeri, 2 alegători nu a fost identificați în sistem. Totuși, ținând cont de faptul că domiciliul acestora se află raza teritorială a secției de votare, cu acordul președintelui BESV alegătorii au fost incluși în listele electorale suplimentare.

SV 01/255, Chișinău, Durdlești. La 16:30, în incinta SV s-a întrerupt energia electrică. Problema a fost imediat soluționată, energia electrică fiind reconectată. Cazul respectiv a perturbat însă activitatea SIAS Alegeri, acesta nefiind posibil a fi accesat de operatori aproximativ 5-10 minute, după care funcționalitatea a fost restabilită.

Transportarea organizată a alegătorilor (autocare, microbuze sau alte unități de transport care în mod normal nu ar avea ce căuta în preajmă) – 5 cazuri:

SV 25/23 Orhei, Chiperceni. A fost observat (de 3 ori) un autoturism care aduce, în mod organizat, alegători la secția de votare. Potrivit conducătorului automobilului acesta a adus părinții, iar mai apoi bunicul. La ieșirea din SV alegătorul („bunicul”) a fost întrebat de observatorul Promo-LEX cu cine a venit la votare. Alegătorul a comunicat că nu-l cunoaște pe șofer.

SV 15/3 Dubăsari, Corjova. La ora 16:06 în raza de 100 m de la SV a fost observat (deja a doua oară) un automobil (Lexus, culoare surie) care transporta alegători.

SV 15/3 Dubăsari, Corjova. La ora 18:20 în raza de 100 m de la SV a fost observat (deja a treia oară) un automobil care transporta în mod organizat alegători.

SV 4/15 Anenii Noi, Chirca. Transportarea organizată a alegătorilor de către un candidat către secția de votare. Candidata se află în imediata apropiere de secția de votare.

SV 15/3 Dubăsari, Corjova. Candidatul la funcția de primar transporta alegători la secția de votare. Poliția s-a autosesizat, concurentul electoral a fost dus la sector și documentat.

Prezența materialelor de publicitate, afișaje, panouri electorale din raza secției de votare (100 metri de la localul secției) – 1 caz:

SV 4/37 Anenii Noi, Țîntăreni Prezența afișajului electoral al unui concurent în apropierea SV.

Votarea nejustificată în grup (doi sau mai mulți alegători) – 3 cazuri:

SV 11/40 Cimișlia, Satul Nou. Doi alegători au votat împreună în cabina de vot fără vreun motiv justificat.

SV 01/258, Chișinău, Durdlești. Doi alegători au încercat să voteze concomitent în aceeași cabină de vot. Totuși, la intervenția membrilor BESV, aceștia s-au separat.

SV 2/11 Bălți. La 16:02, în SV au intrat două persoane, care s-au aflat în decurs de 1 min într-o cabină de vot, ulterior au votat în cabine diferite. Membrii BESV nu au reacționat acest caz.

Incidente în procesul de închidere a SV și numărare a

voturilor – 1 caz:

SV 2/41 Bălți. La ora 20.30 membrii BESV, la inițiativa Președintelui au dezasamblat 2 cabine de vot, din cele 3 prezente. Ei au motivat decizia prin dorința de a se elibera mai devreme. La fel, Președintele BESV a venit cu inițiativa de a începe procesul anulare a buletinelor de vot neutilizate. Reprezentanta unui concurent a venit cu critica la această inițiativă, la ce președintele a răspuns că vor începe procedura după ora 21:00.

Urnele de vot nu au fost sigilate potrivit procedurilor legale/ruperea/deteriorarea sau absența sigiliilor pe urnele de vot – 2 cazuri:

SV 18/3 Florești, Florești. Urnele de vot staționare au fost sigilate cu trei sigilii. Președintele BESV a declarat că nu a primit suficiente sigilii pentru toate urnele de vot.

SV 29/43 Soroca, Voloave. Urna mobilă nu a fost sigilată potrivit procedurilor legale.

Altele – 2 cazuri:

SV 2/1 Bălți. La ora 14.20 un alegător a rupt buletinul de vot, după ce deja efectiv a votat, invocând drept motiv că s-ar fi încurcat. Președintele BESV a colectat fragmentele rupte ale buletinului pentru a documenta cazul, ca eventuală probă și a chemat poliția.

SV 2/48 Bălți. Până la 15.26 în SV au avut loc 3 deconectări consecutive de lumină, cu durată de 5 min și intervale de 10 min. Deconectările nu au afectat votarea.

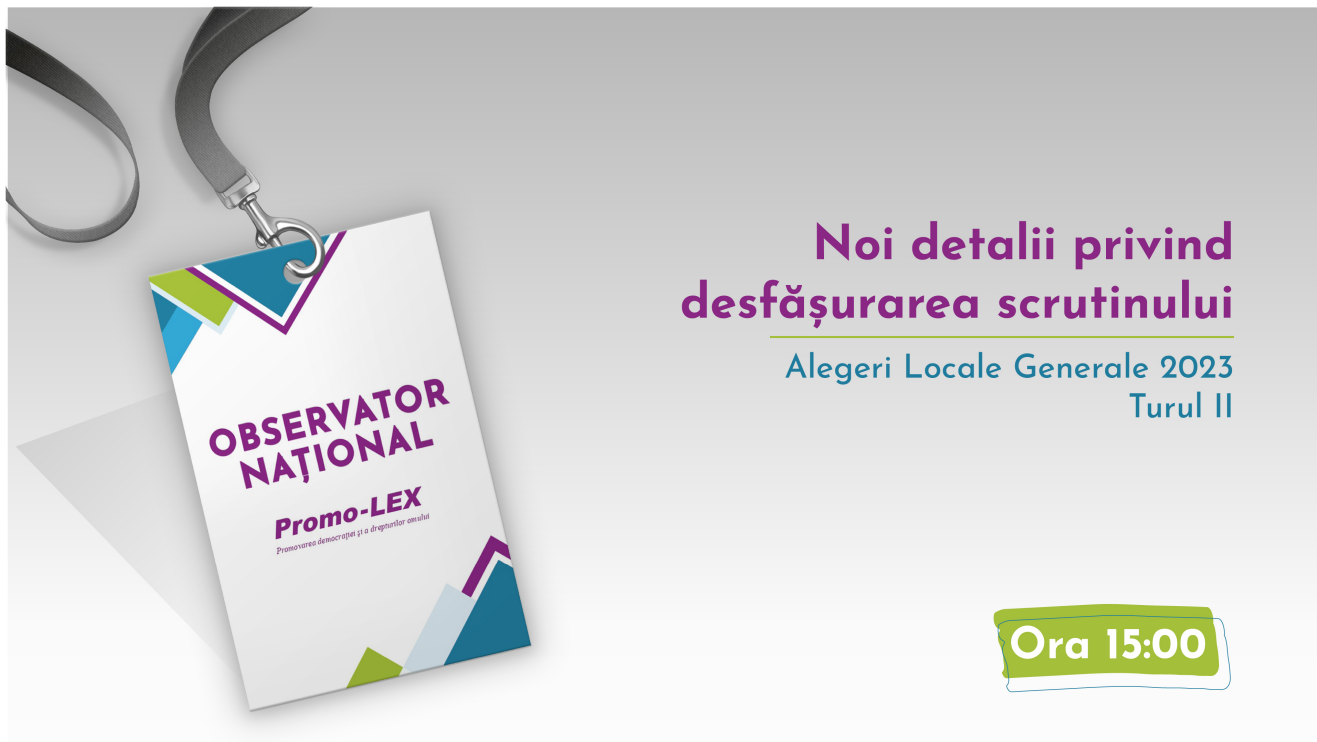
Comunicatul este elaborat în cadrul Misiunii de observare a alegerilor locale generale din 5 (19) noiembrie 2023, desfășurată de Asociația Promo-LEX cu suportul financiar al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) prin Programul „Democrație, Transparență și

Responsabilitate” și al Uniunii Europene prin Proiectul „Consolidarea cadrului legislativ electoral și evaluarea implementării acestuia în timpul alegerilor locale generale din 2023”.

Opiniile exprimate în rapoartele și comunicatele publice ale MO Promo-LEX aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor sau partenerilor. Conținutul acestui document poate fi supus revizuirilor redacționale.

În cazul în care apar discrepanțe între textul în limba română și traducerea acestuia în altă limbă, prevalează prevederile stabilite de textul în limba română.

Misiunea de Observare Promo-LEX a alegerilor locale generale din 5 (19) noiembrie 2023: Noi detalii privind desfășurarea scrutinului

Până la ora 15:00, MO Promo-LEX a recepționat și a procesat **62 de incidente**, dintre care în prezentul comunicat sunt incluse **41**.

Prezența nejustificată a persoanelor neautorizate în incinta secției de votare sau în raza de 100 m – 9 cazuri:

SV 19/22 Glodeni, Nicolaevca. În raza de 10 metri de la secția de votare (SV) se afla o mașină care are la bord o camera video orientată spre intrarea SV și care filmează. Președintele BESV cunoaște despre acest lucru, însă nu a comentat nimic, nici nu a reacționat pentru a sesiza poliția cu privire la acest caz, susținând că mașina data s-a aflat în acel loc și în primul tur al alegerilor.

SV 01/255, Chișinău, Durlleşti. Lângă intrarea SV, pe o perioadă mai îndelungată de timp, a stat parcată o mașină în care se aflau două persoane (un domn și o doamnă). La momentul trecerii prin preajmă a observatorului, persoanele din interior au făcut o poză acestuia. Nu a fost posibilă identificarea scopului aflării acestor persoane în preajma SV.

SV 01/259, Chișinău, Durlleşti. Mai multe autovehicule

staționează de peste 30 minute la intrarea în ograda SV. O persoană observată în una din mașinile respective a acuzat observatorul Promo-LEX că „persoanele de tipul acestuia” se fac vinovate de cazurile de alertare a poliției care vine „să-i documenteze pe ai lor”.

SV 01/257, Chișinău, Durlești. Începând cu ora 10.15, pe o perioadă de peste 30 minute, în preajma SV au fost parcate două mașini (sură și albastră) în care au fost observate persoane neautorizate. Nu este clar care a fost scopul prezenței acestora în preajma SV, însă după staționarea acestora peste 30 minute, lângă SV a staționat o altă mașină, din care a coborât un candidat la funcția de primar al or. Durlești. Acesta a urcat în una din cele două mașini parcate (culoarea sură), iar peste 1-2 minute, candidatul a coborât din mașină, a urcat în mașina cu care a venit și, împreună cu persoana cu care a discutat, au plecat din preajma SV. Peste câteva minute, mașina sură a revenit, parcându-se din nou în preajma SV, unde a continuat să se afle. Periodic, persoana aflată în mașină făcea un tur în jurul SV.

SV 25/23 Orhei, Chiperceni. În raza 100 m de la SV a fost observate 2 unități de transport care staționează în fața SV și reprezentatul unui candidat care se apropie de alegători și comunică pentru cine să voteze. A fost solicitată intervenția poliției.

SV 31/14 Șoldănești, Cușmirca. Unul din candidații pentru funcția de primar discuta cu alegătorii în raza de 35 m de la secția de votare. Un membru din BESV s-a apropiat de acesta și i-a comunicat ceva, după care acesta s-a îndepărtat de secția de votare la aproximativ 150 de metri.

SV 01/256, Chișinău, Durlești. Lângă SV, în raza de 100 m, pe o perioadă mai îndelungată de timp (peste 1,5 ore), se afla parcată o mașină în care stau două persoane. Se pare că aceștia monitorizează alegătorii care vin să voteze.

SV 31/14 Șoldănești, Cușmirca. Consilierii din partea unui concurent, în raza de 40 m de la secția de votare, discută cu alegătorii. Președintele BESV le-a spus, în repetate rânduri, să plece de acolo, iar într-un final aceștia s-au conformat, îndepărtându-se la circa 150 m de secția de votare.

SV 01/257, Chișinău, Durlești. În jurul orei 12:44 la aproximativ 100 metri de SV, într-o mașină parcată, a fost observat un candidat la funcția de primar. Raportat la observațiile anterioare, acesta urmărește procesul în jur de jumătate de oră, după care pleacă, iar peste ceva timp revine.

Încălcarea secretului votului (fotografierea buletinelor, prezentarea buletinului cu votul exprimat, amplasarea defectuoasă a cabinelor de vot ce permit vizualizarea opțiunii alegătorului etc.) – 11 cazuri:

SV 25/23 Orhei, Chiperceni. Până la introducerea buletinului de vot în urnă, un alegător, în stare de ebrietate, a divulgat cu cine a votat prezentând buletinul de vot și strigând pentru cine a votat. Președintele BESV i-a solicitat să părăsească SV, la refuzul acestuia de a se conforma a fost solicitată intervenția ofițerului de poliție. Alegătorul s-a conformat și a părăsit SV.

SV 10/13 Căușeni, Baimaclia. Un alegător a fotografiat buletinul de vot, iar membrii BESV au observat acest lucru și i-au făcut observație. Alegătorul a șters fotografia, a pus buletinul în urna de vot și a părăsit SV.

SV 12/17 Criuleni, Dubăsarii Vechi. Un alegător a fotografiat buletinul de vot în incinta secției de votare, apoi a postat fotografia pe rețelele de socializare. Acest lucru nu a fost observat la acel moment, ci doar după ce alegătorul a postat fotografia. Fotografia din rețelele de socializare a fost identificată de operatorii SIAS. Președinta BESV a sunat la poliție și anunțat despre acest caz. Polițistul de sector urmează să se deplaseze la domiciliul alegătorului în cauză

pentru a documenta cazul.

SV 36/11 UTAG, Comrat. Un alegător a fotografiat buletinul de vot. Ulterior, alegătorul a șters fotografia la solicitării președintelui BESV.

SV 36/32 UTAG, Baurci. La ora 10.18 a fost observat un caz în care un alegător a fotografiat buletinul de vot în cabina de vot. Nici un membru al BESV nu a reacționat la acest incident, probabil nici nu observase acest lucru.

SV 2/47 Bălți. La ora 10.20 un alegător și-a fotografiat buletinul de vot. Președintele BESV a intervenit și a solicitat persoanei să șteargă poza, însă alegătorul nu s-a conformat, motivând că a făcut poza pentru sine.

SV 31/14 Șoldănești, Cușmirca Doi alegători au fotografiat buletinele de vot, după ce au aplicat ștampila în drept cu concurentul electoral. De acest lucru a fost atenționat președintele BESV, care le-a spus persoanelor să șteargă fotografia făcută.

SV 31/14 Șoldănești, Cușmirca Alegătorul a fotografiat buletinul de vot după exprimarea votului, în drept cu numele concurentului electoral, iar acest lucru a fost observat de președinta BESV, care a obligat persoana să șteargă fotografia făcută. Persoana s-a conformat și a șters fotografia, dar nu a fost sancționată.

SV 4/34 Anenii Noi, Speia. Un alegător a fotografiat buletinul cu opțiunea de vot. Președinta BESV a sesizat cazul, pentru care alegătorului i s-a întocmit proces verbal.

SV 17/10 Fălești, Bocani. La 13:39 un alegător a fotografiat buletinul cu opțiunea de vot. Președinta BESV a solicitat ștergerea pozei. Alegătorul s-a conformat.

SV 28/51 Sîngerei, Pepeni Un alegător a fotografiat buletinul de vot. În urma observației președintelui BESV, alegătorul a

șters poza.

Întreruperea pe parcursul zilei votării a procesului de filmare a operațiunilor electorale – 5 cazuri:

SV 31/32 Șoldănești, Vadul-Rașcov. În timpul vizitei echipei mobile, la ora 9.31 a fost observat că camera video nu a fost pusă în funcțiune pe tot parcursul zilei, motivându-se prin faptul că nu funcționează. Președintele BESV susține că au telefonat la CEC pentru a putea remedia problema, dar camera încă nu funcționează.

SV 11/14 Cimișlia, Mereni. Camera de filmat era conectată, însă nu înregistra nimic de la începutul zilei. Membrii BESV au depistat acest lucru doar în momentul când observatorul făcuse fotografie. Începând cu 10.46 moment camera funcționează și întregul proces este înregistrat.

SV 9/15 Călărași, Frumoasa. La ora 10.31 se observase că camera video nu înregistrează procesul de votare și este deconectată. Președinta BESV nu cunoștea acest lucru, aflase abia după ce a întrebat observatorul care este cauza că camera nu funcționează. Nu se cunoaște mai exact din ce moment nu înregistra camera. Ulterior a fost conectată de către un operator SIAS.

SV 8/22 Cantemir, Enichioi. În momentul aflării observatorilor în secția de votare, aproximativ orele 12:25, camera de filmat nu funcționa și nu înregistra procesul de vot. Membrii BESV au observat acest lucru la venirea observatorilor și le-a comunicat faptul că până în acest moment camera funcționa. S-a încercat remedierea problemei, însă nu au reușit și au contactat organele electorale superioare. În momentul când observatorii au părăsit SV, camera de filmat nu era funcțională.

SV 25/61 Orhei, Pohrebeni. La orele 13.35 observatorii au intrat în SV și au văzut că camera de filmare nu funcționează și nu înregistrează procesul de vot. Președintele BESV a

comunicat despre faptul că camera nu funcționează de la orele 10:00. De la ora 06.50 și până la 10.00 camera a funcționat. Președintele BESV a apelat la CEC, însă problema a rămas nesoluționată. La moment camera nu înregistrează procesul de vot.

Deficiențe în listele electorale (discrepanțe dintre adrese; alegători decedați; semnături în locul altor persoane) – 2 cazuri:

SV 23/38 Nisporeni, Vărzărești. Doi alegători (soți) se regăseau în lista electorală de la SV diferite. Ambii alegători au votat la prezenta SV, alegătoarea pe lista electorale de bază, iar alegătorul (soțul) pe lista suplimentară (cu acceptul președintei BESV).

SV 18/22 Florești, Cuhureștii de Sus. Alegătorul nu s-a regăsit în liste, în SV ce corespundea cu reședința acesteia. Alegătorul a fost înscris în listele suplimentare și a fost lăsat să voteze în această SV.

Deficiențe în funcționarea SIAS Alegeri (suspendarea funcționării; situații când SIAS Alegeri indică faptul că alegătorul a votat, iar acesta susține că nu a votat) – 3 cazuri:

SV 9/28 Călărași, Păulești În timpul vizitei la ora 9.43, din cauza lipsei conexiunii la internet, datele personale ale alegătorilor sunt scrise pe suport de hârtie A4, dar nu sunt introduse în sistem de către operatorii SIAS.

SV 2/22 Bălți. La ora 09.57 în urma verificării de către operator în SIAS Alegeri, alegătorul nu a fost identificat, deși are viza de reședință în raza secției de votare și cu acordul președintelui BESV, alegătorul a fost introdus în listele suplimentare.

SV 2/50 Bălți. La ora 10.10 un alegător nu a fost identificat în SIAS Alegeri, dar ca urmare a verificării buletinului de

identitate, s-a constatat că viza de reședință indicată în buletinul de identitate corespunde razei teritoriale SV și respectiv alegătorul a fost introdus în listele suplimentare.

Prezența materialelor de publicitate, afișaje, panouri electorale din raza secției de votare (100 metri de la localul secției) – 1 caz:

SV 4/15 Anenii Noi, Chirca. În timpul deplasării către SV, au fost observate pliante electorale ale concurentului electoral din partea unui concurent lipite pe panoul de anunțuri. Acesta se afla în raza 100 m de la secția de votare.

Transportarea organizată a alegătorilor (autocare, microbuze sau alte unități de transport care în mod normal nu ar avea ce căuta în preajmă) – 2 cazuri:

SV 22/31 Leova, Sărata-Răzeși. Un candidat transportă organizat, cu mașina proprie, alegători care coboară în raza mai mare de 100m.

SV 30/22 Strășeni, Lozova. Un șofer (alegător care și-a exprimat dreptul la vot) a fost observat de două ori cum a transportat alegători la SV. Acestuia i s-a întocmit proces verbal de către angajatul MAI. Șoferul a argumentat că doar și-a ajutat vecinii să ajungă mai ușor la destinație.

Votarea nejustificată în grup (doi sau mai mulți alegători) – 3 cazuri:

SV 01/256, Chișinău, Durlești. În cazul a doi alegători care votau în cabine de votare apropiate, unul a aplicat ștampila votat în ambele buletine de vot, transmițând apoi buletinul celui de-al doilea alegător pentru a fi aruncat în urna de vot. Membrii BESV nu au reacționat la situația respectivă.

SV 12/37 Criuleni, Slobozia-Dușca. Doi alegători au votat împreună în cabina de vot. Membrii BESV nu au reacționat.

SV 2/59 Bălți, Elizaveta. În jurul orei 12:10 a fost observată

votarea împreună a doi alegători într-o cabină de vot, deși nici unul nu prezenta semne că ar avea nevoie de asistență. De către unul din membrii BESV au fost făcute observații în privința acestui incident, după care imediat cele două persoane au părăsit incinta SV.

Acte de violență sau intimidări a alegătorilor, sau altor persoane – 1 caz:

SV 11/33 Cimișlia, Lipoveni. Un alegător a insultat membrii BESV pentru că nu i s-a permis accesul să voteze. Acesta s-a apropiat de operatori fără buletin, doar cu fișa de însoțire. Acesta a afirmat că în primul tur a putut vota fără buletin și chiar a putut să fotografieze buletinele de vot.

Urnele de vot nu au fost sigilate potrivit procedurilor legale/ruperea/deteriorarea sau absența sigiliilor pe urnele de vot – 1 caz:

SV 18/35 Florești, Gura Căinarului. Urna de vot staționară a fost sigilată doar cu 3 sigilii.

Altele – 3 cazuri:

SV 2/40 Bălți. La ora 12.14 un alegător a relatat membrilor BESV că a fost contactat telefonic de către o persoană necunoscută, care nu s-a prezentat și care i-a comunicat precum că alegerile (turul II) ar fi fost anulate și nu este necesar să se prezinte la secția de votare pentru a vota. În discuție a intervenit și reprezentantul unui partid și a comunicat că la fel a fost contactat anonim telefonic și a fost informat analogic că alegerile ar fi fost anulate și nu trebuie să meargă la vot.

SV 9/23 Călărași, Horodiște. La solicitarea alegătorului (în etate) membrul BESV a semnat pe lista electorală în locul alegătorului.

SV 16/4 Edineț, Edineț. Un alegător a semnat, după cum a

afirmat, „din greșeală”, în locul altui alegător. Potrivit membrului BESV semnătura va fi radiată.

Cu privire la prezența la vot în unele localități unde are loc votarea repetată

La data de 19 noiembrie 2023, în afară de turul II de scrutin se mai desfășoară votarea repetată în 8 localități, unde în primul tur al alegerilor au participat mai puțin de 1/4 din numărul de alegători înscriși în listele electorale.

Către ora 15:00, în cel puțin 2 localități se observă o participare redusă a alegătorilor la vot. Este vorba despre comuna Salcia (raionul Taraclia), unde se alege și primarul, și consiliul local și satul Cotovscoe, unde se alege consiliul local. În fiecare și cele 2 localități au votat câte 8 alegători. De asemenea, într-o altă localitate – satul Chioselia Rusă (UTA Găgăuzia) – nu votaseră nici un alegător.

Menționăm că, potrivit articolul 177 din Codul electoral votarea repetată se consideră valabilă indiferent de numărul alegătorilor care au participat la votare.

Comunicatul este elaborat în cadrul Misiunii de observare a alegerilor locale generale din 5 (19) noiembrie 2023, desfășurată de Asociația Promo-LEX cu suportul financiar al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) prin Programul „Democrație, Transparență și Responsabilitate” și al Uniunii Europene prin Proiectul „Consolidarea cadrului legislativ electoral și evaluarea implementării acestuia în timpul alegerilor locale generale din 2023”.

Opiniile exprimate în rapoartele și comunicatele publice ale MO Promo-LEX aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor sau partenerilor. Conținutul acestui document poate fi supus revizuirilor redacționale.

În cazul în care apar discrepanțe între textul în limba română

și traducerea acestuia în altă limbă, prevalează prevederile stabilite de textul în limba română.

Misiunea de Observare Promo-LEX a alegerilor locale generale din 5 (19) noiembrie 2023: Deschiderea secțiilor de votare.

În ziua celui de-al doilea tur de scrutin, Misiunea Promo-LEX de Observare (MO) a delegat câte un observator pe termen scurt static în 175 secții de votare (SV) din cele 620 SV deschise și preconizate a fi monitorizate. Celelalte 445 SV vor fi

observate de 50 echipe mobile (a câte doi observatori). Amintim că, în cadrul a 609 secții de votare se desfășoară turul doi de scrutin, iar în cazul a 11 secții – votarea repetată.

Date generale privind deschiderea secțiilor de votare

Informația privind deschiderea secțiilor de votare a fost cumulată în baza a 225 de rapoarte ale observatorilor.

Potrivit observatorilor, marea majoritate a SV **219 (97.3%)** și-au început activitatea la timp, la ora 7:00, cu excepția a **6 SV (2,7%)**, care au fost deschise cu întârzieri ne semnificative, de până la 10 minute. În **4 SV (1.2%)** camera video nu a fost activată de la demararea operațiunilor electorale privind deschiderea secției de votare. În **65 SV (28.9%)** nu a fost asigurată solemnitatea procesului de votare prin intonarea imnului de stat la deschiderea secției de votare și afișarea în secție a drapelului de stat. Iar în **78 SV (34.7%)** nu este asigurat agentul termic.

Incidente semnalate la deschiderea secțiilor de votare

Până la ora 10.00, MO Promo-LEX a recepționat și a procesat **21 de incidente**.

Agitație electorală sau PR negru în perimetrul de 100 m și/sau în incinta secției de votare pentru a determina alegerea alegătorilor – 1 caz:

SV 2/11 Bălți. Reprezentantul unui concurent s-a prezentat cu o mapă transparentă în care se vedea un pliant electoral. Nimeni din membrii BESV nu au observat și respectiv nu au reacționat.

Prezența materialelor de publicitate, afișaje, panouri electorale din raza secției de votare (100 metri de la localul secției) – 2 cazuri:

SV 23/38 Nisporeni, Vărzărești. În raza de 100 m de la SV au

fost observate materiale de agitație electorală. Deși se pare că s-a încercat înlăturarea lor, poza cu echipa unui concurent a rămas. Potrivit observatorului, ulterior, președinta BESV a dispus înlăturarea materialului de agitație.

SV 4/27 Maximovca, Anenii Noi. Pe un panou publicitar aflat în apropierea secției de votare, observatorul a identificat pliante A4, cu mesaj electoral, în favoarea unui concurent.

Prezența nejustificată a persoanelor neautorizate în incinta secției de votare sau în raza de 100 m – 2 cazuri:

SV 15/3 Dubăsari, Corjova. În raza de 100 m de la SV au fost observate două doamne (observate și la primul tur de scrutin din 5 noiembrie 2023) care discută cu alegătorii până și după exercitarea de către aceștia a dreptului la vot. Una dintre doamne este bunica reprezentantului unui concurent.

SV 25/45 Orhei, Mălăiești. Timp de 18 min președinta BESV a discutat în incinta secției de votare cu o persoană neidentificată.

Întreruperea pe parcursul zilei votării a procesului de filmare a operațiunilor electorale – 3 cazuri:

SV 25/81 Orhei, Vâșcăuți. Deși instalată și pornită, camera nu înregistrează procesul de votare.

SV 25/45 Orhei, Mălăiești. Timp de 10 min (08:03 – 08:14) camera nu a înregistrat procesul de filmare din cauza unei defecțiuni a prizei electrice. Problema a fost remediată.

SV 31/8 Cot, Șoldănești. A avut loc întreruperea procesului de filmare din cauza unei defecțiuni a prelungitorului la care este conectată camera de filmat. Acest lucru fost observat de către membrii BESV la orele 08:45.

Deficiențe în funcționarea SIAS Alegeri (suspendarea funcționării; situații când SIAS Alegeri indică faptul că alegătorul a votat, iar acesta susține că nu a votat) – 3

cazuri:

SV 4/34 Anenii Noi, Speia. Până la orele 07:10 operatorii nu s-au putut conecta la sistemul SIASA.

SV 25/67 Sămănanca, Orhei. În momentul deschiderii secției de votare, la orele 06:57 a fost depistată lipsa conexiunii de internet la ambii operatori SIAS. Aceștia au început să înregistreze oamenii ce vin la vot, pe suport de hârtie. S-a telefonat la CEC pentru a se remedia problema. La 7.15, la momentul părăsirii secției de votare de către echipa mobilă, problema nu era soluționată.

SV 4/34 Anenii Noi, Speia. Timp de 10 min (09:15 – 09:25) SIASA nu a funcționat deoarece nu era conexiune la internet. Între timp alegătorii și-au exprimat votul fiind incluși pe hârtie, cu ideea ca ulterior să fie introduși în sistem.

Încălcări ale secretului votului (fotografierea buletinelor de vot etc.) – 3 cazuri:

SV 11/33 Cimișlia, Lipoveni. La ora 8:04 o alegătoare a fotografiat buletinul (s-a observat blițul în momentul ce a făcut poza). La verificarea telefonului de către alt observator/reprezentant poza nu a fost găsită în galeria telefonului.

SV 15/3 Dubăsari, Corjova. Reprezentantul unui concurent o fost observat în timp ce se afla în spatele operatorilor și verifica după listele sale persoanele care intră în SV. Președinta BESV i-a făcut observație însă acesta nu a reacționat.

SV 01/276, Chișinău, Bubuieci. Cabinele de vot sunt amplasate astfel, încât nu asigură secretul votului, fiind posibilă observarea procesului de aplicare a ștampilei de alegător (partea deschisă a cabinelor nu este spre perete). Președintele BESV a argumentat că amplasarea cabinelor este totuși bună.

Urnele de vot nu au fost sigilate potrivit procedurilor legale/ ruperea/ deteriorarea sau absența sigiliilor pe urnele de vot – 6 cazuri:

SV 9/6 Călărași, Călărași. Urnele de vot nu au fost sigilate potrivit procedurilor. Urna staționară a fost sigilată cu 3 sigilii, iar urna mobilă a fost sigilată greșit (sigiliul aplicat pe partea de sus și nu lateral).

SV 12/7 Criuleni, Mălăieștii Noi. Urnele de vot staționare nu au fost sigilate potrivit procedurilor, fiecareia fiindu-i aplicate doar câte două sigiliu.

SV 01/276, Chișinău, Bubuieci. Urnele de vot staționare au fost sigilate doar cu 3 sigilii.

SV 11/35 Schinoșica, Cimișlia. La momentul deschiderii secției de votare urna de vot mobilă nu a fost sigilată complet (sigiliul atârna de acesta). Membrii BESV nu au dat atenție acestui fapt, iar la părăsirea de către observatori a SV, la orele 7:30, urna mobilă încă nu fusese sigilată.

SV 8/10 Capaclia, Cantemir. Urna staționară a fost sigilată doar cu 3 sigilii. Membrii BESV nu au reacționat nici într-un fel această situație.

SV 9/12 Buda, Călărași. Urna de vot mobilă nu a fost sigilată. Președinta BESV a comunicat că urna va fi sigilată înainte de a porni în localitate.

Altele – 1 caz:

SV 36/27, UTAG, Vulcănești. La ora 7 dimineața, în incinta SV nu este energie electrică din cauza condițiilor meteo. Către 8.30 a fost restabilită furnizarea curentului electric. Procesul de votare nu a fost suspendat.

Comunicatul este elaborat în cadrul Misiunii de observare a alegerilor locale generale din 5 (19) noiembrie 2023, desfășurată de Asociația Promo-LEX cu suportul financiar al

Agenciei Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) prin Programul „Democrație, Transparență și Responsabilitate” și al Uniunii Europene prin Proiectul „Consolidarea cadrului legislativ electoral și evaluarea implementării acestuia în timpul alegerilor locale generale din 2023”.

Opiniile exprimate în rapoartele și comunicatele publice ale MO Promo-LEX aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor sau partenerilor. Conținutul acestui document poate fi supus revizuirilor redacționale.

În cazul în care apar discrepanțe între textul în limba română și traducerea acestuia în altă limbă, prevalează prevederile stabilite de textul în limba română.

**Campania electorală pentru
turul II mai apatică, dar
marcată, în continuare, de
folosirea abuzivă a
resurselor administrative**

Raportul nr. 5 al Misiunii Promo-LEX de Observare a Alegerilor Locale din 5 (19) noiembrie 2023 reflectă principalele constatări privind activitatea organelor electorale, examinarea contestațiilor și sesizărilor, prestația concurenților, inclusiv raportarea financiară a acestora, precum și folosirea discursului de ură în campania pentru turul doi al alegerilor locale.

Renunțarea buletinelor de vot. Validarea mandatelor

După primul tur de scrutin, CEC a dispus renunțarea buletinelor de vot în 18 circumscripții electorale, în perioada 10-12 noiembrie 2023. MO Promo-LEX a observat 57 de proceduri de renunțare a buletinelor de vot, monitorizând gradul de respectare a prevederilor normative de către membrii BESV. S-a constatat că nu au fost verificate listele electorale în peste 42% din cazuri, iar în circa 25% din situațiile observate nu a fost respectată prescripția ca doar un membru BESV să prezinte buletinele de vot tuturor participanților. Într-un caz (SV 9/4) observatorului i-a fost refuzată eliberarea copiilor autentificate ale proceselor-verbale.

În ceea ce privește rezultatele renumărării, menționăm că diferențele de voturi nu au fost semnificative. Valori relativ mai mari au fost identificate în doar două situații. La renumărarea buletinelor de vot pentru consiliile locale de nivelul I, în orașul Călărași și în comuna Mileștii Mici (Ialoveni), s-au constatat diferențe de circa 17 voturi pentru concurenții PDCM și PSDE, fără a fi însă afectată repartizarea mandatelor.

Începând cu 10 noiembrie 2023 a demarat procesul de confirmare a legalității alegerilor și de validare a mandatelor aleșilor locali de către consiliile electorale de circumscripție. Precizăm că implicarea CECE în acest proces este o noutate a legislației electorale, anterior instanțele de judecată realizau această procedură.

MO Promo-LEX a observat mai multe ședințe ale CECE și constată că procesul de validare a mandatelor a decurs, în general, conform prevederilor normative.

Contestațiile electorale mai multe, dar majoritatea respinse sau inadmisibile

Potrivit observatorilor Promo-LEX, în perioada 5 – 15 noiembrie, au fost depuse cel puțin 150 contestații și sesizări la organele electorale (CECE I – 16, la CECE II – 79, iar la CEC – 55). Numărul acestora a crescut semnificativ față de perioadele precedente de monitorizare. Majoritatea contestațiilor au vizat numărarea și totalizarea voturilor, confirmarea legalității alegerilor, desfășurarea ilegală a agitației electorale, utilizarea resurselor administrative și finanțarea ilegală a campaniei electorale.

În privința soluțiilor emise, constatăm că majoritatea au fost fie respinse, fie declarate inadmisibile (49 – la nivel de CECE și 44 – la nivel de CEC). Termenele de soluționare nu au fost respectate în toate cazurile.

Campania electorală mai apatică

Implicând un număr mult mai mic de candidați, campania electorală pentru turul doi al alegerilor locale generale a fost mai apatică, decât cea din ajunul primului tur, și s-a axat preponderent pe întâlnirile cu alegătorii, care au constituit 57% din totalul de 53 de activități de campanie observate.

Cele mai multe activități au fost desfășurate de PAS – 45%, urmat de PSRM și PN – cu câte 12% fiecare. Din totalul activităților observate, cele mai multe au fost organizate în Bălți – 32%, Ungheni – 15% și Florești – 10%.

MO Promo-LEX a constatat cel puțin 19 cazuri ce pot fi calificate drept utilizare abuzivă a resurselor administrative. Toate au fost în favoarea candidaților PAS. Este vorba despre implicarea în alegerile locale generale a președintei Maia Sandu (3 cazuri) și participarea în activități de campanie a premierului Dorin Recean (14 cazuri) și a Ministrului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, Andrei Spînu (2 cazuri).

În opinia MO Promo-LEX, implicarea în activitățile de campanie electorală a președintei, premierului și a altor persoane care dețin funcții publice încalcă principiul separării clare între instituțiile statului și partidele politice și nu asigură egalitatea șanselor concurenților electorali.

Campania finanțată preponderent din alocațiile bugetare ale partidelor

Potrivit paginii CEC, pentru perioada 8 – 10 noiembrie 2023, din cele 17 partide politice și 3 CI care au depus rapoarte financiare, doar 9 partide politice și 2 CI au declarat venituri, în valoare totală de 646.119 lei. În cazul celorlalți concurenți electorali, nu au fost acumulate venituri pentru perioada monitorizată. Cele mai multe venituri au fost raportate de PAS – 73%, urmat de PN – 14% și PDCM – 4%. Ponderea cea mai mare a veniturilor (74%) constituie, și

de această dată, transferurile din conturile curente ale partidelor politice, fiind vorba în special despre alocațiile de la bugetul de stat.

În perioada 8 – 10 noiembrie 2023, 11 partide politice și 1 CI au raportat cheltuieli în sumă totală de 954.095 lei. Cele mai multe cheltuieli au fost raportate de PAS – 70%, urmat de PSRM – 15% și PN – 8%.

În urma monitorizării civice, MO Promo-LEX a estimat ca fiind neraportate cheltuieli de cel puțin 35.401 lei pentru activitățile electorale desfășurate de 8 partide politice. Din totalul cheltuielilor estimate drept neraportate, 41% au fost pentru PSDE, 22% – PSRM și 18% – PDCM.

În funcție de destinația cheltuielilor estimate drept neraportate, cele mai multe au fost pentru materialele promoționale – 41%, urmate de cele pentru publicitatea pe rețele de socializare – 32% și cheltuielile pentru publicitate pe rețeaua internet – 18%.

În perioada de monitorizare, au fost constatate cel puțin 2 cazuri de implicare a „părților terțe” în finanțarea publicității electorale pe rețelele de socializare. În context, MO Promo-LEX își reiterează recomandarea de a reglementa finanțarea politică și electorală de către „părți terțe” în Codul Electoral.

Discursul de ură accentuat

În perioada 30 octombrie – 12 noiembrie, Promo-LEX a identificat cel puțin nouă cazuri de discurs de ură, inclusiv două care au luat o formă mai gravă de manifestare – justificarea violenței și amenințarea. Alte două cazuri au reprezentat limbaj sexist, iar celelalte cinci au luat forma limbajului discriminator cu privire la dizabilitățile mintale.

De cele mai multe ori, cazurile identificate au avut la bază criteriul „apartenență politică” și au fost îndreptate

împotriva politicienilor, membrilor partidelor politice și simpatizanților acestora. Cele nouă cazuri au fost distribuite de 1.735 de ori și vizualizate de peste 651 de mii de ori.

Precizăm că, în ziua turului II de scrutin, MO Promo-LEX va delega câte un observator static în 174 de secții de votare, iar în celelalte 442 de secții – procesul electoral va fi observat de 49 de echipe mobile formate din câte doi observatori.

Raportul integral poate fi accesat [aici](#).

Raportul a fost elaborat cu suportul financiar al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) prin Programul „Democrație, Transparență și Responsabilitate” și a Uniunii Europene prin Proiectul „Consolidarea cadrului legislativ electoral și evaluarea implementării acestuia în timpul alegerilor locale generale din 2023”.